

*Sygn. akt III AUa 235/21*

## WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

*Dnia 5 lipca 2022 r.*

*Sąd Apelacyjny w Warszawie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych  
w składzie:*

*Przewodniczący: Sędzia SA Dorota Szarek (spr.)*

*po rozpoznaniu w dniu 5 lipca 2022 r. w Warszawie*

*na posiedzeniu niejawnym*

*sprawy M. K.*

*przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W.*

*o emeryturę pomostową*

*na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W. od wyroku Sądu Okręgowego  
w Warszawie XIII Wydział Pracy  
i Ubezpieczeń Społecznych*

*z dnia 29 grudnia 2020 r. sygn. akt XIII U 543/20*

**I. zmienia zaskarżony wyrok w całości w ten sposób, że oddala odwołanie M. K. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W. z dnia 9 marca 2020 r. nr (...);**

**II. nie obciąża M. K. kosztami zastępstwa prawnego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W. przed sądem drugiej instancji.**

*Dorota Szarek*

*Sygn. akt III AUa 235/21*

## UZASADNIENIE

Decyzją z 9 marca 2020 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W. odmówił M. K. prawa do emerytury pomostowej na podstawie art. 4 ustawy z 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1924) z tego powodu, że nie udowodnił okresu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wynoszącego co najmniej 15 lat, po dniu 31 grudnia 2008 r. nie wykonywał prac w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 tej ustawy. ZUS uwzględnił do pracy wykonywanej w warunkach szczególnych okresy zatrudnienia od 24 maja 1983 r. do 20 marca 1995 r., od 21 marca 1995 r. do 11 listopada 1997 r., od 1 kwietnia 1998 r. do 31 lipca 1998 r., tj. łącznie 14 lat, 9 miesięcy i 7 dni (z wyłączeniem okresu zasiłku chorobowego).

Organ rentowy odmówił przyznania M. K. emerytury na podstawie art. 4 w związku z art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych, uznał bowiem że na dzień 1 stycznia 2009 r. nie udowodnił okresu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ww. ustawy, wynoszącego co najmniej 15 lat. Zakład uwzględnił do pracy wykonywanej w warunkach szczególnych w myśl art. 49 okres zatrudnienia od 24 maja 1983 r. do 20 marca 1995 r., tj. łącznie z wyłączeniem zwolnienia lekarskiego 11 lat, 9 miesięcy i 16 dni (z wyłączeniem okresu zasiłku chorobowego).

M. K. w odwołaniu od powyższej decyzji wniósł o przyznanie mu prawa do emerytury pomostowej bo przez kilkanaście lat pracował na kontraktach zagranicznych i wówczas był zatrudniony przez (...) Sp. z o.o. z siedzibą w G., opłacał w tym okresie za siebie dobrowolnie składki potrzebne na emeryturę. Odbywało się to aż do ukończenia przez niego wieku 60 lat. Wykonywał pracę na statkach w żegludze międzynarodowej. Był wpisany na listę członków załogi statków, co poświadczają wpisy w ksiąteczce żeglarskiej. Cała praca na kontraktach odbywała się w warunkach szczególnych – na statkach odbywających żeglugę międzynarodową, gdzie był wpisany na listę załogi statków. Odwołujący powołał się na orzecznictwo, zgodnie z którym jeśli zatrudnienie na statku morskim, u zagranicznego armatora, odbywało się na warunkach wymuszających jego zakwalifikowanie jako stosunku pracy i z tego tytułu opłacane były składki na ubezpieczenia społeczne w Polsce, to okres tego zatrudnienia należy uznać za okres uprawniający do emerytury pomostowej, tj. okres pracy w szczególnych warunkach – przed dniem 1 stycznia 1999 r. w rozumieniu art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (art. 4 pkt 5 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r.

o emeryturach pomostowych (Dz.U. Nr 237, poz. 1656 ze zm.) i następnie okres pracy w szczególnych warunkach po dniu 31 grudnia 2008 r. w rozumieniu art. 4 pkt 6 ustawy o emeryturach pomostowych. Odwołujący ma potwierdzenie okresów pracy na statkach w ksiąteczce żeglarskiej.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych wniósł o oddalenie odwołania. W uzasadnieniu organ rentowy wskazał między innymi, że prace wykonywane przez odwołującego się w spornych okresach, które wskazano w odwołaniu, powinny być pracami w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze w rozumieniu aktualnie obowiązujących przepisów art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych, co powinno zostać potwierdzone przez pracodawcę. Wobec braku takiego potwierdzenia w zakresie spornych okresów Zakład wydał decyzję odmowną.

***Sąd Okręgowy w Warszawie XIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 29 grudnia 2020 r. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał M. K. prawo do emerytury pomostowej od 1 listopada 2019 r. oraz stwierdził, że organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji w sprawie.***

Powyższy wyrok Sąd Okręgowy oparł na następujących ustaleniach faktycznych:

M. K., urodzony w dniu (...), studiował w (...) w S. na (...) od 20 września 1978 r. do 7 kwietnia 1983 r. Studia ukończył uzyskując tytuł magistra inżyniera transportu morskiego. W okresie studiów odbywał praktyki na statkach w żegludze morskiej – jako praktykant pokładowy z poświadczeniem wpisu do listy zaciągu załogi w ksiąteczce żeglarskiej. Statki, na których odbywał praktyki w okresie studiów i okresy zaokrętowania przedstawiały się następująco:

(...) - 6 sierpnia 1979 r. - 20 sierpnia 1979 r.

(...) - 26 kwietnia 1980 r. - 11 maja 1980 r.

(...) - 11 czerwca 1980 r. - 8 lipca 1980 r.

(...) - 20 marca 1981 r. - 2 kwietnia 1981 r.

(...) - 4 listopada 1981 r. - 2 sierpnia 1982 r.

(...) - 4 października 1982 r. - 10 października 1982 r.

Rejsy i praca na statkach były w tym okresie warunkiem ukończenia studiów.

W czasie praktyk wykonywał prace związane z eksploatacją statków w warunkach morskich za co było wypłacane wynagrodzenie. Była to żegluga międzynarodowa, odwołujący się był wpisany na listę załogi statków – wpisy w

książeczce żeglarskiej. Kilkumiesięczny rejs na statku (...) odbywał się na wodach (...) i (...) a statek obsługiwały wówczas polskie bazy rybackie.

W okresie od 24 maja 1983 r. do 20 marca 1995 r. M. K. pracował w (...) na statkach jako asystent pokładowy, III Oficer, II Oficer. W okresie od 24 maja 1983 r. do 7 września 1993 r., od 20 września 1993 r. do 20 marca 1995 r. odwołujący się stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, wykonywał prace na statkach morskich w żegludze międzynarodowej i w polskim ratownictwie okrętowym jako pracownik wpisany na listę członków załogi tych statków – Wykaz A, Dział VIII, poz. 4 (Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. – Dz.U. Nr 8, poz. 43) na stanowiskach: asystenta pokładowego, III oficera, II oficera, wymienionych w Wykazie A, Dziale VIII, poz. 4 pkt. 1 wykazu stanowiącego załącznik do zarządzenia nr 24 Ministra – Kierownika Urzędu Gospodarki Morskiej z dnia 15 sierpnia 1983 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w zakładach pracy resortu gospodarki morskiej i przy uwzględnieniu wykonywanej pracy zgodnie z Załącznikiem nr 1 do Ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz.U. nr 237, poz. 1656) – wykonywane obowiązki pod pkt. 23 tej ustawy, tj. prace na statkach żeglugi morskiej.

Kolejno odwołujący się zatrudniony był od 21 marca 1995 r. do 31 marca 2000 r. w (...) Spółka Akcyjna, gdzie pływał na statkach jako II Oficer i Starszy Oficer. W okresie od 21 marca 1995 r. do 11 listopada 1997 r. oraz od 1 kwietnia 1998 r. do 31 lipca 1998 r. odwołujący się stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, wykonywał prace na statkach morskich w żegludze międzynarodowej i w polskim ratownictwie okrętowym jako pracownik wpisany na listę członków załogi tych statków – Wykaz A, Dział VIII, poz. 4 (Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. – Dz.U. Nr 8, poz. 43) na stanowisku II oficera wymienionym w Wykazie A, Dział VIII, poz. 4 pkt 1 wykazu stanowiącego załącznik do zarządzenia nr 24 Ministra – Kierownika Urzędu Gospodarki Morskiej z dnia 15 sierpnia 1983 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w zakładach pracy resortu gospodarki morskiej.

W dniu 31 lipca 1998 r. miała miejsce prywatyzacja (...). Decyzją z 9 marca 2000 r., sygn. akt U 5/00, Sąd Rejonowy w G. ogłosił upadłość (...) S.A. W konsekwencji rozwiązaniu uległ stosunek pracy odwołującego się z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz w związku ze zmianą niektórych ustaw.

Odwołujący się w następnych latach podejmował zatrudnienie za pośrednictwem polskich agencji morskich kierujących do pracy kontraktowej u armatorów zagranicznych.

W dniu 12 marca 2000 r. ubezpieczony podjął pracę jako drugi oficer u armatora (...) na statku (...). Od 3 grudnia 2005 r. do dnia 27 czerwca 2018 r. M. K. zatrudniony był za pośrednictwem firmy (...) Sp. z o.o. W tym okresie pracodawcą odwołującego się byli armatorzy: (...) i (...).

Odwołujący się wykonywał w powyższym okresie pracę na statkach w żegludze międzynarodowej. Były to statki - kontenerowce transportowe, które przewoziły w przeważającej części kontenery, samochody, silniki do raket francuskich, urządzenia mechaniczne, palety desek, transformatory ciężkie produkcji chińskiej. Odwołujący się był wpisany na listę członków załogi statków. Cała praca na podstawie kontraktów odbywała się w warunkach szczególnych - na statkach odbywających żeglugę międzynarodową, ubezpieczony był wpisany na listę załogi statków. Wpisy zamustrowań były dokonywane w książeczkach żeglarskich honorowanych na całym świecie i wydawanych przez Urzędy Morskie w S. i G.. W oparciu o okresy zamustrowań (wyciągi pływania) z książeczek żeglarskich – wystawiane były z kolei na okres następnych 5 lat – Dyplomy Morskie z upoważnienia Rządu Rzeczypospolitej Polskiej uprawniające do pracy na statkach.

W okresie tym odwołujący pracował początkowo na stanowisku II Oficera, a też Starszego Oficera (Chief Officer). Czynności wykonywane w tym okresie przez ubezpieczonego sprowadzały się do prowadzenia nawigacji, operacji ładunkowych, dbałości o statek, opieki nad ludźmi, w tym opieki medycznej. Nadto odwołujący się wykonywał funkcję operatora odpowiedzialnego za radiokomunikację na wypadek zdarzeń niebezpiecznych tj. prowadził korespondencję drogą radiową plus nasłuch radiowy. Praca odbywała się w dni oraz w noc, trwała po kilkanaście godzin i wykonywana była wielokrotnie w ekstremalnych warunkach, przy zmiennej pogodzie, wśród wysokich fal, gór lodowych. Warta Chief Oficera trwała w godzinach od 4.00 rano do 8.00, a po śniadaniu do godz. 12.00 odbywała się praca biurowa.

Po godz. 12.00 miejsce miała przerwa. Od godz. 16.00 do 20.00 ponownie odwołujący się odbywał wartę „na mostku”. Warta na mostku polegała na nawigacji i wówczas ubezpieczony odpowiadał za manewrowanie statku i śledził ruchy innych statków by uniknąć kolizji. W trakcie, gdy statek wchodził do portu, ubezpieczony obowiązany był wykonywać plany załadunku i rozładunku statku, obsługiwał pompy, co miało na celu utrzymać statek w równowadze. Do obowiązków odwołującego się, należało również prowadzenie wszystkich alarmów, opuszczanie szalup, odpowiadanie za bezpieczeństwo przeciwpożarowe. Odwołujący się przeszedł kurs oficera ochrony statku, dotyczący zabezpieczeń. Zajmował się również nadzorem nad załogą mocującą ładunki na statku i sprawdzaniem kontenerów chłodzących, w których zasadniczo przewożono mięso i krew, obsługą szpitala statkowego, udzielaniem pomocy innym przy braku profesjonalnej pomocy lekarzy z zewnątrz. Ubezpieczony kierował na statku całym szpitalem i ambulatorium, gdzie znajdowały się lekarstwa. Do ubezpieczonego również należało wydawanie antybiotyków po konsultacji radiowej z lekarzem, zszywanie ran, rozpoznawanie przypadków malarii, organizowanie przeszukania statku i jego kontrole na wypadek przemytu emigrantów w razie ataków terrorystycznych, czy podłożenia bomb. Ubezpieczony odbywał odpowiednie przeszkolenie dotyczące leczenia ludzi. Ponadto jego praca wiązała się z udzielaniem pomocy innym uczestnikom ruchu na morzu - niejednokrotnie w celu ratowania życia innym, z narażeniem swojego własnego. Ubezpieczony w okresie swojej pracy uratował kilkanaście osób.

Była to praca stresogenna, wymagała skupienia i ostrożności w trakcie wykonywania manewrów przy cumowaniu, odcumowaniu, holowaniu, przy manewrach niejednokrotnie miejsce miały pęknięcia lin cumowniczych. Wysokie było zagrożenie wypadkiem. Praca odbywała się również w zbiornikach paliwowych i balastowych, gdzie mimo przestrzegania procedur załoga narażona była na eksplozję lub uduszenie z powodu braku tlenu. Ubezpieczony miał obowiązek zabezpieczać zbiorniki balastowe (z wodą morską/wodą pitną sanitarną). Występowały ciągłe rozszczelnienia statków - przecieki wody i paliwa. Statki przewoziły ładunki niebezpieczne - różnych klas, łatwopalne, wybuchowe, żrące, chemiczne, trujące a nawet radioaktywne (w ilości po kilka ton). Odwołujący się posiadał certyfikat uprawniający do przewozu ładunków niebezpiecznych. Odpowiedzialny był za rozlokowanie powyższych ładunków na statku. Do prac załogi należało także czyszczenie ładowni, konserwacja i naprawa dźwigów - na zewnątrz przy wysokościach około 50 metrów. Odwołujący się był odpowiedzialny za liny przenoszące ładunki, za zabezpieczenie lin w blokach przed ich wypadnięciem. Na statku występowało ciągłe kołysanie i wibracje utrudniające pracę i sen. Temperatura w pomieszczeniach przeznaczonych do spania

i jedzenia dochodziła do około 35 stopni Celsjusza. Niejednokrotnie praca ta wiązała się z kontaktami z uciekinierami, często chorymi, uzbrojonymi, jak również odbywała się w obszarach ataków piratów, w styczności z chorobami - w narażeniu na choroby zaraźliwe i tropikalne. Odwołujący zajmował się przygotowaniem systemu zabezpieczeń w trakcie przepływu przez strefy pirackie, w tym rozwinięcie drutu kolczastego wokół burty i nadzór nad tą pracą, dodatkowo przeciągnięciem przewodów elektrycznych pod napięciem, zabezpieczeniem okien łańcuchami i wszystkich pomieszczeń, by nie było do nich dostępu i przygotowaniem prądownic z wodą. Dodatkowo ustawiane były na statkach manekiny pozorujące osoby, które stoją na straży. Była to jedyna broń przeciwko intruzom. Praca wiązała się z długotrwałym przebywaniem z dala od rodzin. Z uwagi na wykonywanie pracy na statku ubezpieczony nie mógł uczestniczyć w pogrzebie swojego ojca.

Odwołujący się wykonywał pracę u armatorów zagranicznych w sposób, który wypełniał przesłanki stosunku pracy: jako członek załogi statku morskiego, odpłatnie, w sposób podporządkowany. Ubezpieczony podlegał decyzjom armatora bezpośrednio - Kapitana statku. Praca odbywała się na morzach i oceanach całego świata.

Odwołujący się w czasie pracy na ww. kontraktach zagranicznych (od 13 marca 2000 r. do 28 lutego 2018 r.) opłacał za siebie dobrowolnie składki na ubezpieczenie społeczne w Polsce. Opłacanie składek odbywało się od 1 stycznia 1999 r. do ukończenia przez niego wieku 60 lat, tj. do (...) (19 lat, 7 miesięcy i 9 dni).

W podziękowaniu za wieloletnią pracę, zagraniczny (...) pracodawca (...) nagroził odwołującego tablicą uznania za 10 lat pracy na morzu.

Daty i spis statków, na których odwołujący się był zaokrętowany jako pracownik – Oficer nawigator – II Oficer, Starszy Oficer (Chief Officer), zatrudniony od 2000 r. do 2018 r. na podstawie przedstawionych wpisów z ksiąg żeglarskich przedstawiają się następująco:

<b>Statek</b>	<b>Zamustrował</b>	<b>Wymustrował</b>	<b>Armator</b>	<b>Siedziba</b>	<b>Liczba dni zaokrętowania</b>
(...)	12.03.2000	18.03.2001	(...)	(...)	372
(...)	04.05.2001	20.12.2001	(...)	(...)	231
(...)	24.01.2002	26.05.2002	(...)	(...)	123
(...)	06.06.2002	02.12.2002	(...)	(...)	180
(...)	22.02.2003	27.05.2003	(...)	(...)	95
(...)	27.05.2003	01.09.2003	(...)	(...)	98
(...)	15.01.2004	09.06.2004	(...)	(...)	147
(...)	09.06.2004	06.11.2004	(...)	(...)	151
(...)	07.12.2004	21.12.2004	(...)	(...)	15
(...)	21.12.2004	14.04.2005	(...)	(...)	115
(...)	18.06.2005	15.10.2005	(...)	(...)	120
(...)	04.12.2005	04.05.2006	(...)	(...)	152
(...)	07.08.2006	19.12.2006	(...)	(...)	135
(...)	20.02.2007	17.06.2007	(...)	(...)	118
(...)	20.09.2007	24.01.2008	(...)	(...)	127
(...)	20.05.2008	04.10.2008	(...)	(...)	138

(...)	20.11.2008	20.03.2009	(...)	(...)	121
A. (...)	11.06.2009	07.11.2009	(...)	(...)	150
(...)	10.12.2009	10.04.2010	(...)	(...)	122
(...)	07.05.2010	07.06.2010	(...)	(...)	32
(...)	07.06.2010	08.10.2010	(...)	(...)	124
(...)	29.11.2010	31.03.2011	(...)	(...)	123
(...)	17.06.2011	12.10.2011	(...)	(...)	118
(...)	18.12.2011	14.01.2012	(...)	(...)	28
(...)	17.01.2012	04.04.2012	(...)	(...)	79
(...)	29.05.2012	23.10.2012	(...)	(...)	148
(...)	12.01.2013	10.05.2013	(...)	(...)	119
(...) T.	25.10.2013	07.03.2014	(...)	(...)	134
(...) T.	07.07.2014	12.12.2014	(...)	(...)	159
(...)	22.04.2015	24.05.2015	(...)	(...)	33
(...) S.	27.05.2015	28.08.2015	(...)	(...)	94
(...)	03.11.2015	26.12.2015	(...)	(...)	54
(...)	18.03.2016	06.08.2016	(...)	(...)	142
(...)	20.10.2016	20.02.2017	(...)	(...)	124
(...)	17.06.2017	16.10.2017	(...)	(...)	122
(...)	28.02.2018	25.06.2018	(...)	(...)	118

W trakcie kontraktów u zagranicznych armatorów, wymienionych powyżej, ubezpieczony wykonywał pracę na statkach morskich w żegludze międzynarodowej, jako pracownik wpisany na listę członków załogi (wykaz A dział VIII poz. 4 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r.) i wykonywał pracę na statkach żeglugi morskiej (załącznik Nr 1, poz. 23 do ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych).

Na wniosek z 6 grudnia 2001 r. M. K. o ustalenie kapitału początkowego, Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W. Inspektorat w Ż., decyzją z 7 marca 2003 r. znak (...) ustalił M. K. kapitał początkowy na dzień 1 stycznia 1999 r. w kwocie 131.381,58 zł. Zakład przyjął za udowodnione okresy składkowe w liczbie 15 lat, 6 miesięcy i 6 dni, okresy nieskładkowe w liczbie 4 lat, 8 miesięcy, 16 dni. Do ustalenia kapitału początkowego Zakład nie uwzględnił okresów od 12 listopada 1997 r. do 19 listopada 1997 r., od 1 sierpnia 1998 r. do 3 sierpnia 1998 r., gdyż w tych okresach odwołujący się przebywał na urlopie bezpłatnym.

M. K. złożył wniosek o przyznanie emerytury pomostowej 4 listopada 2019 r. Decyzją z 9 marca 2020 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w W. odmówił mu prawa do emerytury pomostowej na podstawie art. 4 ustawy z 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1924), uznając, że ubezpieczony nie udowodnił okresu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wynoszącego co najmniej 15 lat, po dniu 31 grudnia 2008 r. nie wykonywał prac w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 niniejszej ustawy o emeryturach pomostowych. Zakład uwzględnił do pracy wykonywanej w warunkach szczególnych okresy zatrudnienia od 24 maja 1983 r. do 20 marca 1995 r., od 21 marca 1995 r. do 11 listopada 1997 r., od 1 kwietnia 1998 r. do 31 lipca 1998 r., tj. łącznie 14 lat, 9 miesięcy i 7 dni (z wyłączeniem okresu zasiłku chorobowego).

Organ rentowy odmówił przyznania M. K. emerytury na podstawie art. 4 w związku z art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych, gdyż uznał, że na dzień 1 stycznia 2009 r. nie udowodnił on okresu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ww. ustawy, wynoszącego co najmniej 15 lat. Zakład uwzględnił do pracy wykonywanej w warunkach szczególnych w myśl art. 49 ww. ustawy okres zatrudnienia od 24 maja 1983 r. do 20 marca 1995 r., tj. łącznie z wyłączeniem zwolnienia lekarskiego 11 lat, 9 miesięcy i 16 dni (z wyłączeniem okresu zasiłku chorobowego).

Do pracy wykonywanej w szczególnych warunkach w myśl art. 49 ustawy pomostowej nie został zaliczony okres zatrudnienia od 21 marca 1995 r. do 31 lipca 1998 r., ponieważ pracodawca nie potwierdził, że w ww. okresie ubezpieczony wykonywał pracę wymienioną w załączniku nr 1 lub 2 do ustawy o emeryturach pomostowych z 19 grudnia 2008 r.

ZUS uznał za udowodnione okresy nieskładkowe w wymiarze 4 lat, 8 miesięcy i 16 dni, okresy składkowe w wymiarze 35 lat, 3 miesięcy i 5 dni, a zatem staż sumaryczny wyniósł 39 lat, 11 miesięcy, 21 dni, z czego staż w szczególnych warunkach/charakterze zgodnie z art. 4 ustawy pomostowej wyniósł 14 lat, 9 miesięcy i 7 dni, zaś staż w szczególnych warunkach/charakterze zgodnie z art. 49 ustawy pomostowej wyniósł 11 lat, 9 miesięcy i 16 dni.

Powyższy stan faktyczny - niesporny pomiędzy stronami, Sąd Okręgowy ustalił na podstawie dokumentów zgromadzonych w aktach sprawy oraz w aktach organu rentowego, których wiarygodność nie budziła wątpliwości. Podstawę ustaleń faktycznych były również zeznania odwołującego się M. K., które Sąd Okręgowy uznał w całości za wiarygodne go ubezpieczony w sposób szczegółowy, spontaniczny i jasny opisał pracę w spornym okresie oraz warunki panujące w trakcie jej wykonywania.

W ocenie Sądu Okręgowego odwołanie zasługiwało na uwzględnienie bowiem pracę wykonywaną przez odwołującego się w okresie od 12 marca 2000 r. do 27 czerwca 2018 r. na podstawie kontraktów u zagranicznych armatorów na statkach w żegludze międzynarodowej należało uznać za pracę w szczególnych warunkach w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach pomostowych i w konsekwencji wystąpiły podstawy do przyznania ubezpieczonemu prawa do emerytury pomostowej.

Emerytury pomostowe zostały wprowadzone do systemu ubezpieczeń społecznych ustawą z 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz.U. 2008 r. Nr 237, poz. 1656 ze zm.), która weszła w życie 1 stycznia 2009 r. i dotyczy ubezpieczonych zatrudnionych w warunkach szczególnych i szczególnym charakterze, urodzonych po 31 grudnia 1948 r. Emerytury te zastąpiły emerytury w niższym wieku przyznawane na podstawie ustawy o emeryturach i rentach z FUS pracownikom zatrudnionym w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze.

W myśl art. 4 tej ustawy, prawo do emerytury, z uwzględnieniem art. 5-12, przysługuje pracownikowi, który spełnia łącznie następujące warunki:

1. urodził się po dniu 31 grudnia 1948 r.;
2. ma okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wynoszący co najmniej 15 lat;
3. osiągnął wiek wynoszący co najmniej 55 lat dla kobiet i co najmniej 60 lat dla mężczyzn;
4. ma okres składkowy i nieskładkowy, ustalony na zasadach określonych w art. 5-9 i art. 11 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i co najmniej 25 lat dla mężczyzn;
5. przed dniem 1 stycznia 1999 r. wykonywał prace w szczególnych warunkach lub prace w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS;
6. po dniu 31 grudnia 2008 r. wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3;
7. nastąpiło z nim rozwiązanie stosunku pracy.

Przepis art. 49 ww. ustawy zmienia wymagania konieczne do uzyskania emerytury pomostowej dla osób niespełniających warunku z art. 4 pkt 6 tej ustawy bowiem przyznaje prawo do emerytury pomostowej również osobie, która:

1. po dniu 31 grudnia 2008 r. nie wykonywała pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 tej ustawy;
2. spełnia warunki określone w art. 4 pkt 1-5 i 7 i art. 5-12 tej ustawy;
3. w dniu wejścia w życie ustawy miała wymagany w przepisach, o których mowa w pkt 2, okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 tej ustawy.

Zgodnie z art. 3 ust. 1 ww. ustawy o emeryturach pomostowych, prace w szczególnych warunkach to prace związane z czynnikami ryzyka, które z wiekiem mogą z dużym prawdopodobieństwem spowodować trwale uszkodzenie zdrowia, wykonywane w szczególnych warunkach środowiska pracy, determinowanych siłami natury lub procesami technologicznymi, które mimo zastosowania środków profilaktyki technicznej, organizacyjnej i medycznej stawiają przed pracownikami wymagania przekraczające poziom ich możliwości, ograniczony w wyniku procesu starzenia się jeszcze przed osiągnięciem wieku emerytalnego, w stopniu utrudniającym ich pracę na dotychczasowym stanowisku. Wykaz prac w szczególnych warunkach określa załącznik nr 1 do ustawy. Za pracowników wykonujących prace w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze uważa się również osoby wykonujące przed dniem wejścia w życie ustawy prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (ust. 7).

Definiując pojęcie prac o szczególnym charakterze ustawodawca przyjął, że są to prace wymagające szczególnej odpowiedzialności oraz szczególnej sprawności psychofizycznej, których możliwość należytego wykonywania w



sposób niezagrażający bezpieczeństwu publicznemu, w tym zdrowiu lub życiu innych osób, zmniejsza się przed osiągnięciem wieku emerytalnego na skutek pogorszenia sprawności psychofizycznej, związanego z procesem starzenia się. Wykaz takich prac określa załącznik nr 2 do ustawy o emeryturach pomostowych.

Sąd Okręgowy zaznaczył, że wykaz prac określonych w art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych jest zamknięty i nie podlega uzupełnieniu, co oznacza, że cech pracy „o szczególnym charakterze” lub „w szczególnych warunkach” nie mogą posiadać inne prace, choćby sposób ich wykonywania i ich jakość mogła obniżyć się z wiekiem. To oznacza, że osoba ubiegająca się o emeryturę pomostową, która legitymuje się stażem pracy w szczególnych warunkach ustalonym według przepisów ustawy emerytalno-rentowej (tj. art. 32 i następane) może nabyć prawo do tej emerytury na podstawie art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych jedynie wówczas, gdy staż jej pracy można równocześnie kwalifikować jako pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze ujętą w wykazach prac stanowiących załącznik nr 1 lub 2 do wskazanej ustawy. Innymi słowy brak jest podstaw do przyznania emerytury pomostowej ubezpieczonemu, którego dotychczasowy okres pracy nie jest okresem pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu ustawy o emeryturach pomostowych. To ostatnie określenie oznacza okres pracy wskazany w tych przepisach bez wliczania do niego tak określonych warunków zatrudnienia w rozumieniu art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (vide: wyrok Sądu Najwyższego z 13 marca 2012 r., sygn. akt II UK 164/11 oraz z 4 września 2012 r., sygn. akt I UK 164/12). Sąd Okręgowy nadmienił też, że w ust. 7 art. 3 ustawy o emeryturach pomostowych wskazano, że za pracowników wykonujących prace

w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze uważa się również osoby wykonujące przed dniem wejścia w życie ustawy (a więc przed 1 stycznia 2009 r.) prace

w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, niemniej jednak w art. 4 pkt 6 oraz w art. 49 pkt 3 ustawodawca zawarł odesłanie wyłącznie do art. 3 ust. 1 i ust. 3 tej ustawy. Sąd Okręgowy wskazał też na czynniki ryzyka, o których mowa w ust. 1 oraz na wyrok Sądu Najwyższego z 5 marca 2003 r. wydany w sprawie pod sygn. akt II UK 196/02 (OSNP 2004/8/144), w którym Sąd Najwyższy stwierdził, że „Do okresu pracy w szczególnych warunkach wymaganego w § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, wlicza się okresy wykonywania za granicą u zagranicznych pracodawców prac wymienionych w wykazach stanowiących załącznik do tego rozporządzenia, jeżeli są one uznane za okresy składkowe w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 1 lub 6 ust. 2 pkt 1 lit. d ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 162, poz. 1118 ze zm.). Sąd Okręgowy wskazał również, że tak też uznał Sąd Apelacyjny w Gdańsku w wyroku z 25 kwietnia 2013 r. w sprawie o sygn. akt III AUA 1793/12 - „Zaliczenie do okresu pracy w szczególnych warunkach okresów wykonywania za granicą

u zagranicznych pracodawców prac wymienionych w wykazach stanowiących Załączniki do ustawy z 2008 r. o emeryturach pomostowych, zależy od uznania tych okresów za okresy składkowe.”

W ocenie Sądu Okręgowego inne jest rozumienie pojęcia pracownika w przypadku okresów pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze przypadających przed wejściem w życie ustawy o emeryturach pomostowych tj. przed dniem 1 stycznia 2009 r. Dla tego okresu ustawodawca przyjął, że pracownikiem jest ubezpieczony, który przed dniem wejścia w życie ustawy z tytułu takiej pracy podlegał ubezpieczeniu społecznemu lub zaopatrzeniu emerytalnemu. Wobec osób zatrudnionych przed 1 stycznia 2009 r. nie obowiązuje ograniczenie zatrudnienia do obszaru Rzeczypospolitej Polskiej (art. 2 pkt 3, art. 4 pkt 6 w związku z art. 49 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych). Wówczas wykonywanie pracy w szczególnych warunkach, uprawniające do emerytury pomostowej, z opłaconą składką na ubezpieczenie społeczne w kraju, nie wyłącza ubezpieczonego z kręgu uprawnionych do tego świadczenia. W konsekwencji, znaczenie pojęcia „pracownik” co do okresów przed 1 stycznia 2009 r. należy odczytywać zgodnie

z art. 22 k.p. Z treści tego przepisu wynika, że decydujące znaczenie dla uznania istnienia stosunku pracy ma wykonywanie za wynagrodzeniem pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz

w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę bez względu na nazwę umowy oraz, że nie jest dopuszczalne zastąpienie umowy o pracę umową cywilnoprawną przy zachowaniu powyższych warunków wykonywania pracy.

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19 kwietnia 2016 r., II UK 196/15 stwierdził, że marynarz zatrudniony na statku morskim (także obcej bandery) nie może wykonywać swoich obowiązków w reżimie innym niż pracowniczy. Kapitan statku jest przełożonym wszystkich członków załogi i to on ustala i nadzoruje tok służby na statku (zob. przykładowo art. 94 pkt 4b Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza, sporządzonej w Montego Bay z 10 grudnia 1982 r.; Dz.U. Nr 59, poz. 534.; pkt c załącznika do Międzynarodowej Konwencji o wymaganiach w zakresie wyszkolenia marynarzy, wydawania im świadectw oraz pełnienia wacht - Konwencji STCW, sporządzonej w Londynie z 7 lipca 1978 r.; Dz.U. z 1984 r. Nr 39, poz. 201; art. 53 § 1 Kodeksu morskiego). W tej sytuacji w ocenie Sądu Okręgowego nie sposób uznać, aby zatrudniony na statku marynarz nie był podporządkowany kapitanowi statku w zakresie czasu, miejsca i sposobu wykonania pracy. Prowadzi to do wniosku, że marynarz, wpisany na listę członków załogi (niezależnie od nazwy odpłatnej umowy łączącej go z armatorem), wykonuje pracę w warunkach pozwalających zakwalifikować ją jako wykonywaną w ramach stosunku pracy. Jak wskazał Sąd Najwyższy, co charakterystyczne – w polskim ustawodawstwie była i jest wyłączona inna podstawa zatrudnienia marynarza niż umowa o pracę (art. 26 ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o pracy na morzu; Dz.U. z 2015 r. poz. 1569 oraz art. 26 poprzedniej ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o pracy na morskich statkach handlowych; Dz.U. z 2014 r. poz. 430). Imperatyw ten wynika nie tyle z woli polskiego ustawodawcy, ale jest uwarunkowany właśnie sposobem wykonywania pracy na statku, który odpowiada cechom charakterystycznym stosunku pracy. Stanowisko takie zostało podzielone przez Sąd Najwyższy w wyroku z 9 marca 2017 r., II UK 10/16, w którym stwierdzono, że praca na statkach żeglugi morskiej jest pracą w zatrudnieniu pracowniczym (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 2017 r., II UK 85/16, niepublikowany; z dnia 29 stycznia 2014 r., II UK 255/13, oraz E. Maniewska, Praca w szczególnych warunkach wykonywana za granicą u pracodawcy zagranicznego, Praca i Zabezpieczenie Społeczne 2010 nr 9, s. 34-35).

Sąd Okręgowy wskazał, że zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 1 czerwca 2010 r. wydanym w sprawie sygn. akt II U 5/10 „Charakter prawny pracowniczego zatrudnienia marynarzy, które polega na wykonywaniu na statkach morskich odpłatnej pracy szczególnie podporządkowanej, mógłby być podważony tylko wtedy, gdyby z ustalonych okoliczności sprawy wynikało, że sporna praca była świadczona nieodpłatnie, np. w ramach uprawiania turystyki albo przy braku pracowniczego podporządkowania (np. na własnym statku morskim lub jako podmiot świadczący usługi artystyczne lub inne)”. Jak wskazał Sąd Apelacyjny w Gdańsku w uzasadnieniu orzeczenia z 15 maja 2014 r., w sprawie sygn. akt III AUa 2759/(13), „Można także uznać marynarza zatrudnionego u armatora zagranicznego na podstawie umowy cywilnej, bez połączenia stosunkiem pracy – za pracownika w rozumieniu art. 2 pkt 3 ustawy o emeryturach pomostowych. Zaliczenie do okresu pracy w szczególnych warunkach okresów wykonywania za granicą u zagranicznych pracodawców prac wymienionych w wykazach stanowiących Załączniki do ustawy o emeryturach pomostowych, zależy od uznania tych okresów za okresy składkowe”. Sąd Najwyższy w wyroku z 12 marca 2010 r., w sprawie sygn. akt II UK 286/09 wskazał także, że dobrowolny charakter ubezpieczenia pracownika zatrudnionego u zagranicznego pracodawcy nie świadczy, że zatrudnienie to nie mogło odbywać się w ramach stosunku pracy (postanowienie SN z dnia 18 września 2013 r., w sprawie sygn. akt II UK 207/13).

Wprawdzie Zakład Ubezpieczeń Społecznych wskazywał, że prace wykonywane przez odwołującego się w spornych okresach nie zostały potwierdzone stosownym dokumentem przez pracodawcę jako prace w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze w rozumieniu aktualnie obowiązujących przepisów art. 3 ust. 1 i 3 ustawy o emeryturach pomostowych to jednak dla oceny prawa do emerytury pomostowej nie ma przesądzającego znaczenia, że jednostek kierujących obywateli polskich do pracy za granicą nie można uznać za płatnika składek, o którym mowa w art. 2 pkt 2 ustawy pomostowej oraz za podmiot uprawniony do wystawienia zaświadczenia, o jakim mowa w art. 51 tej ustawy. Zaświadczenie takie służy do ustalenia tzw. faktów ubezpieczeniowych - okresów pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze przypadających przed dniem 1 stycznia 2009 r. i stanowi podstawę do przyjęcia, że okresy pracy w nim podane są okresami pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Jednak dla uzyskania uprawnienia do emerytury pomostowej istotne znaczenie ma fakt wykazania (udokumentowania) pracy w warunkach szczególnych (vide: wyroki Sądu Najwyższego

z 30 sierpnia 2001 r., II UKN 500/00, OSNP 2003 nr 10, poz. 258; z 10 października 2013 r., II UK 106/13).

Wzajemna relacja między obowiązkiem zgłoszenia pracownika do ubezpieczenia i opłacania składek ciężącym na pracodawcy (ubezpieczeniem obowiązkowym)

a pracowniczym statusem ubezpieczonego występuje jedynie w prawie ubezpieczeń społecznych. Zależność ta nie może być przenoszona na przepisy Kodeksu pracy (...).

Z punktu widzenia przepisów Kodeksu pracy, (...) które mają decydujące znaczenie przy ocenie statusu ubezpieczonego jako pracownika, dobrowolny charakter ubezpieczenia nie ma znaczenia. Zatem zgłoszenie do dobrowolnego ubezpieczenia nie wyklucza pracowniczego zatrudnienia u zagranicznego pracodawcy (zagranicznego armatora).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się w jednolicie (także na tle art. 32 i 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych), że okresy wykonywania pracy za granicą w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze na podstawie umów o pracę zawartych bezpośrednio z pracodawcami zagranicznymi mogą być uznane za okresy zatrudnienia w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze, pod warunkiem opłacenia składek w Polsce również na dobrowolne ubezpieczenia emerytalne i rentowe, chyba że na podstawie umów o zatrudnieniu lub umów międzynarodowych pracownik został objęty ubezpieczeniem w trybie i na zasadach obowiązujących w państwie zatrudnienia lub określonych w umowach międzynarodowych (vide: wyroki: z 21 stycznia 2010 r. II UK 162/09; z 12 marca 2010 r., II UK 286/09; z 1 czerwca 2010 r., II UK 5/10; z 8 marca 2003 r., II UK 196/02; z 12 lipca 2011 r., II UK 382/10).

Sąd Okręgowy wskazał, że ww. orzeczeniach podkreśla się, że dobrowolne opłacanie składek na ubezpieczenie społeczne pod rządami przepisów prawa polskiego nie sprzeciwiało się uwzględnieniu udokumentowanego zatrudnienia u armatora zagranicznego przy ustalaniu uprawnień emerytalnych ubezpieczonego, zwłaszcza gdy wedle przekonujących ustaleń faktycznych w sprawie ubezpieczony świadczył pracę u armatorów zagranicznych na podstawie stosunku pracy jako członek załogi statku morskiego, który wykonywał odpłatnie pracę podporządkowaną. Okresy wykonywania takiej pracy powinny zostać ubezpieczonemu zaliczone do okresów pracy w szczególnych warunkach, uprawniających go do emerytury w niższym wieku emerytalnym.

Dodać też w ocenie Sądu Okręgowego trzeba, że w postępowaniu przed sądami pracy i ubezpieczeń społecznych okoliczności mające wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokości mogą być udowodniane wszelkimi środkami dowodowymi przewidzianymi w Kodeksie postępowania cywilnego. Ograniczenia dowodowe zawarte w § 22 rozporządzenia z 11 października 2011 r. Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie postępowania w sprawach o świadczenia emerytalno-rentowe i zasad wypłaty tych świadczeń dotyczą wyłącznie postępowania przed wymienionymi w nim organami (por. wyrok Sądu Najwyższego z 2 lutego 1996 r. w sprawie II URN 3/95).

Zatem skoro zatrudnienie ubezpieczonego na statku morskim, u zagranicznego armatora, odbywało się na warunkach wymuszających jego zakwalifikowanie jako stosunku pracy i z tego tytułu opłacane były składki na ubezpieczenia społeczne, to w ocenie Sądu Okręgowego okres tego zatrudnienia należy uznać za okres uprawniający do emerytury pomostowej, tj. okres pracy w szczególnych warunkach przed 1 stycznia 1999 r. w rozumieniu art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w rozumieniu art. 4 pkt 5 ustawy o emeryturach pomostowych i następnie okres pracy w szczególnych warunkach po 31 grudnia 2008 r. w rozumieniu art. 4 pkt 6 ustawy o emeryturach pomostowych.

Sąd Okręgowy podzielił powołane rozważania innych sądów i uznał, że sposób świadczenia przez ubezpieczonego pracy jako członka załogi statku w okresie od 12 marca 2000 r. do dnia 27 czerwca 2018 r. posiadał cechy pracy świadczonej na podstawie stosunku pracy w rozumieniu art. 22 k.p. Potwierdził to zebrany w sprawie materiał dowodowy. Nie ma bowiem wątpliwości, że zatrudnienie marynarzy (w tym oficerów) polega na wykonywaniu na statkach morskich odpłatnej pracy szczególnie podporządkowanej, co już samo w sobie przesądza o jej pracowniczym charakterze.

W ocenie Sądu Okręgowego praca ubezpieczonego w okresie od 12 marca 2000 r. do 27 czerwca 2018 r. była pracą o jakiej mowa w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, co wynika z treści dokumentacji przedłożonej przez ubezpieczonego (szczegółowo wskazane w ustaleniach faktycznych świadectwa pracy, zaświadczenia) i z zeznań samego ubezpieczonego. W myśl wykazu A działu VIII poz. 4 załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. do prac w szczególnych warunkach zalicza się prace na statkach morskich w żegludze międzynarodowej i w polskim ratownictwie okrętowym – pracownicy wpisani na listę członków załogi tych statków. Zatem praca odwołującego w spornym okresie była pracą w szczególnych warunkach zgodnie z Załącznikiem Nr 1 do ustawy o emeryturach pomostowych poz. 23 „prace na statkach żeglugi morskiej”.

Organ uwzględnił do pracy wykonywanej w warunkach szczególnych jedynie okresy zatrudnienia od 24 maja 1983 r. do 20 marca 1995 r., od 21 marca 1995 r. do 11 listopada 1997 r., od 1 kwietnia 1998 r. do 31 lipca 1998 r., tj. łącznie 14 lat, 9 miesięcy i 7 dni (z wyłączeniem okresu zasiłku chorobowego). Jednocześnie organ rentowy uwzględnił do pracy wykonywanej w warunkach szczególnych w myśl art. 49 jedynie okres zatrudnienia od 24 maja 1983 r. do 20 marca 1995 r., tj. łącznie z wyłączeniem zwolnienia lekarskiego 11 lat, 9 miesięcy i 16 dni (z wyłączeniem okresu zasiłku chorobowego). Do pracy wykonywanej w szczególnych warunkach w myśl art. 49 ustawy pomostowej nie został zaliczony okres zatrudnienia od 21 marca 1995 r. do 31 lipca 1998 r., ponieważ pracodawca nie potwierdził, że tym okresie ubezpieczony wykonywał pracę wymienioną w załączniku nr 1 lub 2 do ustawy o emeryturach pomostowych z 19 grudnia 2008 r.

Sąd Okręgowy uznał jednak, że zachodziły podstawy by zaliczyć odwołującemu się okres jego pracy jako członka załogi statku od 12 marca 2000 r. do dnia 27 czerwca 2018 r. do stażu pracy w warunkach szczególnych, w którym to okresie odwołujący się opłacał dobrowolne składki na ubezpieczenie społeczne. To oznacza, że odwołujący spełnia przesłanki do nabycia prawa do emerytury pomostowej w myśl przepisów ustawy o emeryturach pomostowych, tj. art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych. M. K. urodził się bowiem po dniu 31 grudnia 1948 r., jego okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze wynosi co najmniej 15 lat, przy uwzględnieniu pracy na podstawie kontraktów zagranicznych w spornym okresie od 21 marca 1995 r. do 31 lipca 1998 r., osiągnął wiek wynoszący 60 lat dla mężczyzn, ma okres składkowy i nieskładkowy, ustalony na zasadach określonych w art. 5-9 i art. 11 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 25 lat dla mężczyzn (staż sumaryczny odwołującego się to 39 lat, 11 miesięcy i 21 dni), przed dniem 1 stycznia 1999 r. wykonywał prace w szczególnych warunkach lub pracę w szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy lub art. 32 i art. 33 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, jak również po dniu 31 grudnia 2008 r. wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3, ponadto nastąpiło z nim rozwiązanie stosunku pracy.

Stosownie do art. 129 ust. 1 ustawy emerytalnej, świadczenia wypłaca się poczynając od dnia powstania prawa do tych świadczeń, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu, wobec tego Sąd przyznał odwołującemu się prawo do świadczenia od miesiąca złożenia wniosku o emeryturę pomostową czyli od dnia 1 listopada 2019 r. (wniosek złożony został 4 listopada 2019 r.).

To mając na uwadze Sąd Okręgowy na podstawie art. 47714 § 2 k.p.c. orzekł o zmianie zaskarżonej decyzji, a na podstawie art. 118 ust. 1a ustawy emerytalnej uznał, że nie zachodziły w niniejszej sprawie podstawy do stwierdzenia odpowiedzialności ZUS za niezbadanie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji.

***Apelację od powyższego wyroku wniósł Zakład Ubezpieczeń Społecznych  
I Oddział w W.. Zaskarżając wyrok w całości, zarzucił Sądowi Okręgowemu:***

1. naruszenie przepisów prawa procesowego, mające istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez naruszenie zasady swobodnej oceny dowodów polegające na ustaleniu, że praca wykonywana przez odwołującego się w

okresie od 12 marca 2000 r. do 27 czerwca 2018 r. może zostać zaliczona do stażu pracy w szczególnych warunkach, gdy zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie dawał podstaw do stwierdzenia, że wykonywana była w warunkach porównywalnych z zatrudnieniem w rozumieniu Kodeksu pracy,

2. naruszenie przepisów postępowania skutkowało również naruszeniem art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS,

3. naruszenie przepisów ustawy o emeryturach pomostowych poprzez uwzględnienie okresów po 31 grudnia 2008 r. w sytuacji gdy po tej dacie nie można zaliczyć zatrudnienia za granicą w zagranicznym podmiocie do stażu pracy w szczególnych warunkach, ponieważ nie są opłacane składki na Fundusz Emerytur Pomostowych (art. 35 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w zw. z art. 4 pkt 2 i art. 6 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych).

W konkluzji apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie odwołania oraz zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym na rzecz Zakładu.

W odpowiedzi na apelację M. K. podtrzymał swoją dotychczasową argumentację.

### **Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:**

Apelacja organu rentowego zasługuje na uwzględnienie bowiem trafne są zarzuty naruszenia przez Sąd pierwszej instancji zarówno przepisów prawa procesowego jak i prawa materialnego

W pierwszej kolejności wskazać należy, że uszło uwadze Sądu pierwszej instancji podnoszone przez organ w toku postępowania znaczenie określenia „pracownik” użytego w ustawie o emeryturach pomostowych.

Stosownie do art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych, prawo do emerytury pomostowej przysługuje pracownikowi, który spełnia warunki wymienione w tym przepisie.

W myśl art. 2 pkt 3 tej ustawy, określenie „pracownik” użyte w ww. ustawie oznacza pracownika – ubezpieczonego, o którym mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1 oraz art. 8 ust. 1, 2a i ust. 6 pkt 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, podlegającego ubezpieczeniu emerytalnemu z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, a także ubezpieczonego, który przed dniem wejścia w życie ustawy z tytułu takiej pracy podlegał ubezpieczeniu społecznemu lub zaopatrzeniu emerytalnemu.

Treść tego przepisu wskazuje, że rozumienie pojęcia „pracownika” jest odmiennie uregulowane w przypadku okresów pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze przypadających przed i po wejściu w życie ustawy o emeryturach pomostowych. W tym ostatnim wypadku, przez odesłanie do art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy systemowej (pozostałe odesłania nie mają dla niniejszej sprawy znaczenia), ustawodawca wyjaśnił, że pracownikiem jest osoba będąca pracownikiem na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej, która podlega ubezpieczeniu emerytalnemu z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, a więc odrębnemu ubezpieczeniu określonymu w ustawie pomostowej. Z tego względu w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażono pogląd, że nie ma przymiotu pracownika w rozumieniu art. 2 pkt 3 tej ustawy osoba wykonująca po dniu 31 grudnia 2008 r. pracę poza obszarem Rzeczypospolitej Polskiej i niepodlegająca szczególnemu systemowi ubezpieczenia (ubezpieczeniu w Funduszu Emerytur Pomostowych). Taka osoba nie spełnia warunku z art. 4 pkt 6 ustawy pomostowej (nie jest pracownikiem, który po dniu 31 grudnia 2008 r. wykonywał pracę w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3) i w związku z tym jej prawo do emerytury pomostowej może być ustalone wyłącznie na podstawie art. 49 ustawy (por. wyroki Sądu Najwyższego z 23 listopada 2016 r., II UK 430/15, z 11 kwietnia 2018 r., II UK 23/17).

To mając na uwadze, za zasadny uznać należy zarzut apelacji błędnego uznania przez Sąd Okręgowy, że w okresie 12 marca 2000 r. do 27 czerwca 2018 r. odwołujący wykonywał pracę w szczególnych warunkach jako pracownik - członek załogi statku, zdefiniowaną w ustawie o emeryturach pomostowych.

Z materiału dowodowego zebranego w sprawie wynika, że w tym okresie M. K. podejmował zatrudnienie u armatorów zagranicznych w żegludze międzynarodowej. To oznacza, że nie był osobą będącą pracownikiem na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej. Nie ma przy tym znaczenia, że pracę tą znajdował za pośrednictwem polskich agencji morskich skoro nie był pracownikiem tych agencji. Powyższe wynika choćby ze wskazania przez odwołującego, że pracując w tym okresie na kontraktach zagranicznych, sam za siebie, dobrowolnie opłacał składki na emeryturę. Przy tym, nie były opłacane składki na Fundusz Emerytur Pomostowych za pracownika przez płatnika składek (czyli przez pracodawcę) stosownie do art. 2 i art. 35 ustawy o emeryturach pomostowych na co wskazywał organ, a czego nie kwestionował odwołujący. Przy czym obowiązek opłacania składek został nałożony od 1 stycznia 2010 r.

Wyjaśnienia wymaga, że na gruncie ustawy o emeryturach pomostowych inne jest rozumienie pojęcia pracownika w przypadku okresów pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze przypadających przed wejściem w życie ustawy o emeryturach pomostowych tj. przed dniem 1 stycznia 2009 r. Dla tego okresu ustawodawca przyjął, że pracownikiem jest ubezpieczony, który przed dniem wejścia w życie ustawy z tytułu takiej pracy podlegał ubezpieczeniu społecznemu lub zaopatrzeniu emerytalnemu. Oznacza to, że wobec osób zatrudnionych przed dniem 1 stycznia 2009 r. nie obowiązuje ograniczenie zatrudnienia do obszaru Rzeczypospolitej Polskiej (art. 2 pkt 3, art. 4 pkt 6 w związku z art. 49 ustawy pomostowej). Wówczas wykonywanie pracy w szczególnych warunkach, uprawniające do emerytury pomostowej, z opłaconą składką na ubezpieczenie społeczne w kraju, nie wyłącza ubezpieczonego z kręgu uprawnionych do tego świadczenia. W konsekwencji, znaczenie pojęcia „pracownik” co do okresów przed 1 stycznia 2009 r. należy odczytywać zgodnie z art. 22 k.p. Z treści tego przepisu wynika, że decydujące znaczenie dla uznania istnienia stosunku pracy ma wykonywanie za wynagrodzeniem pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę - bez względu na nazwę umowy oraz że nie jest dopuszczalne zastąpienie umowy o pracę umową cywilnoprawną przy zachowaniu powyższych warunków wykonywania pracy.

Powyższą wykładnię zastosował Sąd pierwszej instancji do okresu pracy wykonywanej przez odwołującego od 12 marca 2000 r. do 27 czerwca 2018 r. co było podstawą do uznania, że w tym czasie odwołujący wykonywał pracę w szczególnych warunkach, zdefiniowaną w ustawie o emeryturach pomostowych. Jak jednak wskazano powyżej, taka wykładnia jest wadliwa.

Skoro odwołujący nie spełnia przesłanek do przyznania mu emerytury pomostowej na podstawie art. 4 ustawy o emeryturach pomostowych to należało ocenić, czy spełnia warunki do przyznania mu prawa do emerytury pomostowej na podstawie art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych. Sąd drugiej instancji orzeka bowiem na podstawie całego zebranego w sprawie materiału dowodowego stosownie do art. 382 k.p.c.

Według powołanego przepisu art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych, prawo to przysługuje osobie, która po dniu 31 grudnia 2008 r. nie wykonywała pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 (pkt 1) tej ustawy; spełnia warunki określone w art. 4 pkt 1-5 i 7 i art. 5-12 (pkt 2); w dniu wejścia w życie ustawy miała wymagany w przepisach, o których mowa w pkt 2, okres pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze, w rozumieniu art. 3 pkt 1 i 3. Oznacza to, że art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych wprowadza (w miejsce określonego w art. 4 pkt 6 warunku wykonywania po dniu 31 grudnia 2008 r. pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze) wymaganie posiadania przez ubezpieczonego w dniu wejścia w życie ustawy (1 stycznia 2009 r.) co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze w rozumieniu art. 3 ust. 1 i 3 ustawy.

Organ uznał, że na tej podstawie odwołujący udowodnił tylko okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze od 24 maja 1983 r. do 20 marca 1995 r. tj. łącznie z wyłączeniem zwolnienia lekarskiego 11 lat, 9 miesięcy i 16 dni (z wyłączeniem okresu zasiłkowego). Organ nie zaliczył do tego okresu pracy od 21 marca 1995 r. do 31 lipca 1998 r. bo pracodawca nie potwierdził, że w tym okresie odwołujący wykonywał pracę wymienioną w załączniku nr 1 lub 2 do ustawy o emeryturach pomostowych. Odwołujący tego nie kwestionował. W odwołaniu starł się wykazać, że spełnia warunki przyznania mu prawa do emerytury

pomostowej na podstawie art. 4 tej ustawy czyli, że w okresie wykonywał od 12 marca 2000 r. do 27 czerwca 2018 r. wykonywał pracę wymienioną w załączniku nr 1 lub 2 do ustawy o emeryturach pomostowych.

Z dokumentów wynika, że odwołujący przedstawił świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach z 14 kwietnia 2000 r. wystawione przez (...) SA za okres od 21 marca 1995 r. do 11 listopada 1997 r. i od 1 kwietnia do 31 lipca 1998 r. Nie wdając się w ocenę trafności oceny tego dokumentu dokonanej przez ZUS wskazać należy, że suma tych okresów pracy z okresem uznanym przez ZUS daje łączny okres 14 lat ,9 miesięcy i 7 dni.

To oznacza, że odwołujący nie wykazał, że spełnił przesłanki do przyznania mu dochodzonego świadczenia na podstawie art. 49 ustawy o emeryturach pomostowych.

W tych okolicznościach należało uznać, że zaskarżony wyrok Sądu pierwszej instancji jest wadliwy i zgodnie z wnioskiem apelującego podlega zmianie bowiem zaskarżona decyzja jest prawidłowa.

To mając na uwadze Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że oddalił odwołanie, a o kosztach postępowania orzekł na podstawie art. 102 k.p.c. Sprawa nie była oczywista, odwołujący nie był reprezentowany przez pełnomocnika będącego adwokatem lub radcą prawnym i na podstawie dostępnych źródeł pozostawał w przekonaniu, że jest w stanie wykazać swoje racje. Z tych względów Sąd Apelacyjny uznał, że zachodzi szczególnie uzasadniony wypadek by nie obciążać odwołującego kosztami zastępstwa prawnego organu rentowego w postępowaniu apelacyjnym.

Dorota Szarek